Vinkkaa uutisesta, lähetä kuva tai tekstari numeroon 13222

Elokuva ei ole itsestäänselvyys

KOLUMNI

TERO VAINIO
kulttuuri@kaleva.fi

Elokuva on totuus 24 kertaa sekunnissa, lausui ranskalaisen uuden aallon keskeinen ohjaaja **Jean-Luc Godard** aikanaan. Lausahdus viittaa seikkaan, että klassisessa analogisessa elokuvassa liikkeen illuusio luodaan projisoimalla 24 pysäytyskuvaa sekunnissa. Myös nykyisessä digitaaliteknologiassa liikkuva kuva muodostetaan periaatteessa samalla tavalla.

Ajatus tuli mieleeni, kun luin uutisen japanilaisesta keksijästä **Goshima Kazuhirosta**, joka oli kehittänyt valokuiduilla toimivan elokuvan. Siinä liike ei enää perustukaan pysähtyneiden ruutujen nopeaan vaihtumiseen. Kyseinen keksintö on pelkkä kuriositeetti ja sellaiseksi varmaankin myös jää.

Mutta kuten Kazuhiro itsekin totesi, se muistuttaa, että kuten historiassa ylipäätään, myös elokuvateknologiassa asiat voisivat olla toisinkin. Se, minkä nykyään otamme itsestäänselvyytenä, on monien ristiriitaisten ja kilpailevien prosessien muokkaamaa.

Alkujaan ei esimerkiksi ollut mitenkään selvää, että elokuvasta tulisi sellainen massayleisöjen ajanvietemuoto, millaiseksi se 1900-luvulla muodostui. Alkujaan **Thomas Edisonin** Kinetoskooppi oli laite, jonka reiästä elokuvaa saattoi tiirailla yksi ihminen kerrallaan. Jos tämä malli olisi jäänyt standardiksi, elokuvasta olisi tullut enemmänkin televisiota muistuttava media. Teatterisalien sijaan ihmisillä olisi ollut kotinsa nurkassa oma Kinetoskooppi.

Television tulosta lähtien kotosalla katselu on ollut haaste teatterielokuvien ylivallalle.

Elokuvayhtiöt ovat taistelleet tätä kehitystä vastaan, mutta videokasetin ja sittemmin dvd:n tulon myötä ne onnistuivat varmistamaan tuottonsa myös kotikatselusta. Nyt tämä malli on kuitenkin vaarantunut Netflixin ja muiden netissä toimivien, suoratoistoon perustuvien palvelujen myötä.

Halvalla kuukausimaksulla voi nyt katsella niin paljon elokuvia kuin kerkeää. Osin tämän kehityksen vuoksi Hollywood on panostanut yhä enemmän paukkujaan suureellisiin (supersankari)spektaakkeleihin, joiden katsomiseen teatterissa valkokankaan koko antaa oman houkuttimensa.

Toisaalta pienemmän skaalan elokuvan ja tv-sarjan ero on alkanut liueta samaisen kehityksen myötä. Nähtäväksi jää, oliko teatterielokuvan ja valkokankaan valtakausi 1900-luvun ilmiö.

Kirjoittaja on Kalevan kolumnisti.

Pertsa ja Kilu vaarallisilla vesillä?

ALAKULMA

Alus havaittu Hanhikivenniemen edustalla, kertoo epäselvä tiedote. Tähän tyyliin: "Salaperäinen alus seilaa tuossa edessämme. Mitä sillä voi olla asiaa täällä? Onko se venäläisten vakoilu- tai tutkimusalus? Nyt ne ampuvat meitä vesitykillä."

Mistä on kyse? Onko **Väinö Riikkilän** legendaarisesta poikakirjasarjasta *Pertsa ja Kilu* löytynyt salainen, ennen julkaisematon Pyhäjoelle sijoittuva kirja?

Ei, vaan kyseessä ovat tosielämä ja ihan aikuiset ihmiset, Pyhäjoen ydinvoimalaa vastustavat leiriläiset.

Salaperäinen alus osoittautui satamapaikan vesialueen syvyyksiä mittaavaksi, normaaliksi laivaksi. Hyvä silti, että rannikkopuolustuksemme on osaavissa ja valppaissa käsissä. Siellä oltiin selvästi vähintäänkin äärimmäisen jännän äärellä.

Palstalla pohditaan kulttuurin ajankohtaisia asioita.

Itkeä ma tahtoisin
Mut itkeä en voi
Miks oi kaiken valtias
Mull´ elo surun toi?

Surkia on aatoksein
Jatkost´ oman elon
Jos suurin synneist´ olis ei
Veis kuoloin murheen, pelon.

Perillä

Syksyn, talven ja kevään sarjakuvataiteilija **Ilpo Koskela** kulki kansanparantaja **Lusia Rusintytär Korhosen** matkassa.
Nyt Utajärven Ahmaksen kylään sijoittuva sarjakuvaromaani on valmis. Se kertoo 1600-luvulla noituudesta syytetyn kansanparantajan ja runonlaulajan Lusian elämästä ja kurjasta kuolemasta.

ELINA URSIN

Ilpo Koskelan ja Utajärven Ahmaksen kylästä kotoisin olevan **Lusia Rusintytär Korhosen** lähes vuoden pituinen yhteinen matka sai päätöksen ja pisteen.

Koskela aloitti Lusian elämästä ja kurjaakin kurjemmasta kohtalosta kertovan sarjakuva-albumin työstämisen viime syksynä. Kustantajalle Likelle sarjakuvaromaani lähti heti juhannuksen jälkeen. Sarjakuva-albumin julkistamista juhlitaan samaan aikaan, kun Lusia Korhosesta tehty kamariooppera saa ensi-iltansa 7. elokuuta Ahmaksen kylässä.

Suhde alkoi keväällä 2013, kun Koskela kirjoitti ja kuvitti 1600-luvun käräjäpöytäkirjoissa noituudesta syytetyn Lusian, ja kahden muun ahmaslaisen historiallisen henkilön elämästä *Sankaritekoja Ahmaksella* -sarjakuvakirjan.

Syksyllä 2013 julkaistussa sarjakuvamaisessa novellikokoelmassa omana lukunaan olivat saman kylän miehet, sankari **Lasse Lassenpoika Räisänen** sekä lukkari ja runonlaulaja **Pekka Kukkonen**, alias **Pehr Gullstén.**

Lusia jäi kummittelemaan Koskelan mieleen, kunnes päätös jatkaa Ahmaksen kylään sijoittuvaa tarinaa kypsyi syksyllä 2014.

Tästä kansanparantajasta ja runonlaulajasta tiedettiin vain se, mitä käräjäoikeudenkirjoissa kerrottiin. Koskela piirsi ja kirjoitti kuvitteellisen, mutta lähdemateriaaliin pohjautuvan ja ajankuvaa myötäilevän Lusian henkilöhistorian oikeudenkäyntiin asti.

Albumin sivulta 80 kuvaan astuu oikeasti eläneitä henkilöitä, ne, joiden nimet esiintyvät oikeudenpöytäkirjoissa.

– Oikeudenpöytäkirjassa on maininta vanhasta ämmästä. Muuta luonnehdintaa Lusiasta ei lähteistä löydy. Siihen aikaan talonpoikaistaustainen 40-vuotias ihminen oli iäkäs.

Koskela tunnetaan ahkerana myyränä, joka tonkii aiheen taustat tarkoin selville. Uppoutumista Lusiaan ja 1600-luvun historiallisiin tapahtumiin sekä ajan kulttuurihistoriaan helpotti vuonna 2014 Suomen kulttuurirahaston myöntämä 22 000 euron apuraha.

Koskela halusi tehdä Lusian tarinasta mahdollisimman realistisen.

Kerrontatyyliksi valikoitui mustavalkoinen selkeä jälki, jossa tarinan henkilöt, pukeutuminen, esineet ja miljöö tulevat dokumentoitua tarkasti.

– Taitan itse teokseni. Näin kokonaisuus hahmottuu pitkin työprosessia ja virheitä sekä epäloogisuuksia on helppo korjata.

Ilpo Koskela

Graafinen suunnittelija, sarjakuvataiteilija ja toimitusjohtaja vuodesta 1993 yrityksessä nimeltä GST Graafinen Studio.
Seitsemän sarjakuva-albumia, viimeisin Rajalinja 2014.
Työn alla vuonna 2010 julkaistun Sarjakuvatekijän oppikirjan toinen laajennettu painos.
Töitä on ollut esillä laajalti yhteis- ja yksityisnäyttelyissä 1980-luvulta alkaen Suomessa ja ulkomailla.
Oli perustamassa Oulun Sarjakuvaseuraa vuonna 1980.
Kemin kansanvälisten sarjakuvapäivin johtaja vuosina 2007–2012.
Sarjakuvapiirustuksen opettajana Oulun taidekoulussa yli kymmenen vuotta. Luennoinut sarjakuvista sekä vetänyt alan kursseja ja luentosarjoja.
Sarjakuvaneuvoksen arvo vuonna 2011.

SARJAKUVAROMAANI JA OOPPERA

Lusia – Erään noidan tarina -sarjakuvaromaani julkistetaan 7. elokuuta Utajärven Torimakasiinissa kello 16.
Kirjailija Hannu Väisäsen librettoon perustuva ja Juha T. Koskisen oppera Lusia Rusintytär saa ensiesityksensä myöhemmin samana iltana. Ahmaksen perinnekylässä esitettävän kamarioopperan esitykset ovat loppuunmyytyjä. Teos nähdään elokuun lopussa Oulun kaupunginteatterissa.

Oheinen piirros ja teksti ovat sarjakuvaromaanin sivu 31.

Albumi alkaa Lusia ollessa 14-vuotias ja päättyy toivonsa menettäneen ja noituudesta syytetyn Lusian kuolemaan. Koskela pureutuu Lusian tarinan ja näkökulman kautta luterilaisen kirkon opin ja kansan ylläpitämien vanhojen tapojen, jumalien ja uskomusten konfliktiin Pohjois-Pohjanmaalla 1600-luvulla.

Tarinan mukaan Lusia hirttäytyi ennen kuin käräjäoikeus vuonna 1680 langetti tuomionsa öylättien, ehtoollislei-pien varastamisesta. Pöytäkirjaan merkittiin, että Lusia oli mennyt metsään laulaen mennessään vanhoja loitsurunoja ja kuollut siellä.

– En halunnut tehdä huikeaa sankaritarinaa, vaan teoksessa ihmiset asuvat, työskentelevät, pukeutuvat, sairastavat, syntyvät, kuolevat ja syövät, kuten 1600-luvulla tehtiin.

Kulinaristina Koskela kokkasi kirjassa kuvaamansa aterian niistä aineksista, joita siihen aikaan oli saatavilla. Sarjakuvassa kerrotaan, kuinka Erik Erikinpoika väkineen on saanut kaukaisen vieraan Puolan sotatantereilta ja sitä juhlistetaan syömällä ja juomalla hyvin.

Kun Koskela oli saanut kohtauksen valmiiksi, oli kokkauksen aika. Padassa lampaanpaistin lisukkeena hautui yrttejä, räätikkää eli lanttua, porkkanoita, papuja sekä brysselinkaalia eli ruusukaalia. Padan kyytipojaksi Koskela nautti ajan tavan mukaan olutta.

Lähdemateriaalin keräämiseen, lukemiseen ja työstämiseen Koskela käytti kolmisen kuukautta. Tietoa kertyi myös koko piirtämistyön ajan. Kirjallisuutta ja lähteitä on lueteltu albumin lopussa sivullisen verran.

Osa lähdemateriaalista löytyi omasta kirjahyllystä, osa kirjastosta ja muun muassa pohjoispohjalaista kulttuuriperintöä nettiin kokoavasta alueellisesta Kirjastovirmasta.

– Siinä olisi aineista vaikka tutkielman tekoon.

Yksi keskeinen lähde on **Marko Nenosen** ja **Timo Kervisen** *Synnin palkka on kuolema* -teos, joka kertoo suomalaisista noidista ja noitavainoista 1500-luvulta 1700-luvulle.

– Nenosen ja Kervisen kirjassa siteeratan paljon aikalaispuhetta, sitä, miten suomalaiset siihen aikaan puhuivat. Päätin, että kirjoitan Lusiassa puherepliikit käännetyssä sanajärjestyksessä oman näkemykseni mukaan.

Kirjan alussa Koskela siteeraa lähteistä löytyneitä loruja ja loitsuja, mutta sivulta 20 lähtien tyyli ja teksti muuttuvat Koskelan omaksi riimittelyksi.